

Psykologer i kommunal barneverntjeneste

Kåre S. Olafsen

Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Helseregion Øst og Sør, og Bjørn Ove Langlo, psykologspesialist, Førde kommune
karola@so-hf.no

I forbindelse med den forestående barnevernsreformen åpner det seg nye muligheter for kommunepsykologer.

KOMMUNEPSYKOLOGER

DET ER LITEN TVIL om at satsningen på psykologer i kommunen er et viktig folkehelsegrep. Satsningen innebærer at forebygging og tidlig intervensjon kan prioriteres, noe som gir praksis med stor variasjon, og psykologen kan dra veksler på kunnskapsbredde. Samtidig er det åpenbare behov for spesialisert kompetanse i deler av kommunens virksomhet, der barneverntjenesten står i en særstilling. På bakgrunn av egne erfaringer i kommunal barneverntjeneste vil vi peke på noen kvalifikasjoner som vi mener er nødvendige for å kunne bidra i et tverrfaglig samarbeid. Selv om det satses på psykologer i kommunene, vil vi hevde at barnevernets virksomhet krever en egen kompetanse som ikke nødvendigvis dekkes i grunn- eller videreutdanning.

Har psykologer tilstrekkelig kompetanse til å arbeide med kompleksiteten i barnevernsarbeidet?

Observasjonsmetodikk

Barn som er meldt til barneverntjenesten, kan leve i familier med sammensatte og alvorlige problemer. For psykologen blir det en viktig oppgave å kunne vurdere hva som er av betydning i et komplekst problembilde, for eksempel når det er psykiske lidelser og rusproblematikk hos foreldre, i tillegg til en rekke sosiale og økonomiske forhold som er stressfaktorer for familien. Selv om foreldre får behandling og hjelp med ulike problemer, må det gjøres en vurdering av hvordan omsorg og barnets psykiske helse blir påvirket. Her kan vi få avgjørende informasjon gjennom direkte observasjoner av samspill mellom foreldre og barn i forskjellige situasjoner, der foreldres evne til å gi beskyttelse, trygghet og utviklingsstøtte er kjerneområder. For å gjøre slike vurderinger er det nødvendig å beherske metoder for å gjennomføre og forstå direkte observasjoner godt. Dette er ferdighetstrening, med fokus på observerbare elementer i samspillsprosesser – for eksempel grad av gjensidighet mellom barn og foreldre. Dette er også informasjon som kan brukes i foreldreveiledning. Utgangspunktet er at skadelig omsorg foregår i en relasjon, og forholdet mellom foreldre og barn vil dermed være grunnleggende for endringsarbeid.

Spørsmål om barnet har utviklet diagnostiserbare tilknytningsforstyrrelser, stilles ofte. Vi har opplevd at barneverntjenesten kan henvise med denne problemstillingen til spesialisthelsetjenesten, som på sin side ikke nødvendigvis har tilstrekkelig kunnskap eller erfaring til å vurdere

problematikken. En del kommunale barneverntjenester har mye opplæring og ferdigheter med hensyn til å observere samspillsprosesser som har sammenheng med tilknytningsmønstre, og det er derfor et tankekors at vesentlig kompetanse som må ligge til grunn for å stille en diagnose, kan være høyere i førstelinjen enn i spesialisthelsetjenesten. Også spesialisthelsetjenesten må få observasjonskompetanse gjennom metodeopplæring og mengdeerfaring. Vi vil også minne om at det som oftest er andre yrkesgrupper enn psykologer som har denne kompetansen.

Behov for tydelig barnevernkompetanse

Barneverntjenesten i kommunene har et viktig samfunnsmandat i tillegg til å forvalte en lovgivning som muliggjør inngripende tiltak med store konsekvenser for enkeltfamilier. Beslutningene gjøres altså ofte i en kompleks situasjon, og psykiske vansker hos både barn og foreldre kan være uttalte. Forekomsten av psykiske vansker er også bakteppet for at feltet bør være interessant i forbindelse med satsningen på kommunepsykologer. Men på tross av den sentrale rollen tjenesten har i kommunen, er vårt inntrykk at Norsk psykologforening er lite på banen med hensyn til å utforme psykologrollen i kommunal barneverntjeneste. Et eksempel på dette er den totale mangel på kurs som retter seg inn mot dette feltet, utover det som går på sakkyndighet.

Det er få psykologer som arbeider i kommunal barneverntjeneste, og det kan være at psykologer skygger unna fordi barnevernet har et dårlig omdømme i enkelte mediesaker. Men vi vil samtidig stille spørsmål om psykologer har tilstrekkelig kompetanse til å arbeide med kompleksiteten i barnevernsarbeidet. Psykologer kan ha god metodekompetanse på mange områder, men det er klare mangler når det gjelder å vurdere samspill og omsorg, hvis man ikke har vært så heldig å få en ballast fra for eksempel å arbeide innenfor spedbarns- og småbarnsfeltet.

Psykologer kan gi et positivt bidrag i barnevernets beslutninger, men vi må vite at vi går inn på en arena som ikke er vår egen, og som er styrt etter en lovgivning som vi ikke har opplæring i (dvs. barnevernloven og forvaltningsloven). Barnevernsarbeid i kommunen er imidlertid faglig berikende, selv om vi opplever at vi må gå opp løypa selv. Sett i lys av den forestående barnevernsreformen, der det kommunale barnevernet blir styrket, kan det være hensiktsmessig at Norsk psykologforening viser større tydelighet når det gjelder psykologers rolle i dette feltet.